

LINGVISTIKAOLÜMPIAADI LÕPPVOOR

22. mai 2021. a

Nimi:

Kool:

Klass:

Telefon:

Elektronposti

aadress:

1) Lahenda **iga ülesanne** loetava (!) käekirjaga **eraldi lehel** (lehtedel) ülesannet ümber kirjutamata. Lahendamiseks võid kasutada ka lehte, millel on trükitud ülesanne.

2) Kirjuta lahendatava **ülesande number ja oma ees- ja perekonnanimi** ülesande lahenduse **igale lehele**. Ainult sel juhul on tulemuste täpne arvestus tagatud.

3) **Põhjenda** oma vastust. Täiesti korrektseid, kuid põhjenduseta vastuseid hinnatakse madalamalt.

ÜLESANNE 1

Bambara keel

(20 punkti, autor Miina Norvik)

Keeleteadlane Martin käis reisil Malis, kus proovis teha väikest tutvust ka bambara keelega, mis on Mali rahvuskeel. Esimese keelena räägib seda umbes 4 miljonit inimest, teise keelena aga umbes 10 miljonit inimest. Peale Mali kõneldakse bambara keelt veel Burkina Fasos, Senegalis, Gambias, Guineas, Ghanas, Sierra Leones jm. See teeb bambara keelest sealse piirkonna *lingua franca*.

Kuna Martin keskendub oma uurimistööle sellele, kuidas väljendatakse eitust, pani ta kirja lausepaare, millest üks oli jaatavas, teine eitavas kõneliigis. Koju naastes avastas Martin, et kotis olnud šampoon oli jooksnud hakanud ja mitu uurimistöö seisukohalt olulist näitelauset/tõlget oli muutunud loetamatuks.

Igasugu muudest ülestähendustest oli paraku alles vaid esimene seal kirja pandud lause. Nimelt tema sealne vastuvõtja oli ikka ja jälle imestades küsinud, kas ta ei söönud(ki) riisi sellel hommikul, st *Aw ma malo dun bi sɔgɔma?* (ɛ ja ɔ on täishäälikud). Veel oli talle mällu sööbinud hüvastijätt *K'i numan segin!*, mida võiks tõlkida 'Tule tagasi rahus!'.
Aita Martinil taastada oluline uurimismaterjal, kirjutades lünka sobiva lause (ühel juhul ka puuduva sõna).
NB! Bambarakeelsete lausete järel on õiged vasted, st järjekord ei ole segatud.

<i>n bɛ n ko kolon na</i>	'Ma pesen ennast kaevus'
<i>n tɛ n ko kolon na</i>	'Ma ei pese ennast kaevus'
<i>a sara dugu kɔfɛ</i>	'Ta suri küla taga (ära)'
<i>a 1) ____ sa dugu kɔfɛ</i>	'Ta ei surnud küla taga (ära)'
<i>an bɛ taa butigi la</i>	2)
<i>an tɛ taa butigi la</i>	3)
<i>n tun ye malo tobi</i>	'Ma olin riisi keetnud'
4)	'Ma ei olnud riisi keetnud'
<i>n ye safine san butigi la</i>	'Ma ostsin poest seepi'
5)	'Ma ei ostnud poest seepi'
6)	'Me lugesime raamatu (läbi)'
<i>an ma liburu kalan</i>	'Me ei lugenud raamatut (läbi)'
7)	'Me keedame riisi'
<i>an tɛ malo tobi</i>	'Me ei keeda riisi'
<i>an tun taara sugu la</i>	'Me olime turule läinud'
<i>an tun ma taa sugu la</i>	'Me ei olnud turule läinud'
8)	'Me ärkasime täna hommikul vara'
<i>an ma wuli joona bi sɔgɔma</i>	'Me ei ärganud täna hommikul vara'
<i>tabali karila</i>	'Laud läks katki'
<i>tabali ma kari</i>	'Laud ei läinud katki'
<i>a seginna joona</i>	'Ta tuli tagasi vara'
9)	'Ta ei tulnud tagasi vara'
<i>n bɛ ka taa sugu la</i>	10)
11)	12)
13)	'Ma olen parasjagu raamatut lugemas'
<i>n tɛ ka liburu kalan</i>	'Ma pole parasjagu raamatut lugemas'

ÜLESANNE 2

Bemba keel

(20 punkti, autor Külli Prillop)

Bemba keel on üks bantu keeltest. Seda kõneleb umbes 4 miljonit inimest peamiselt Sambias. On antud bembakeelsed sõnaosad (nii nende ette kui ka järele liidetakse veel sufikseid) ja nende tähendused.

<i>buuk</i>	‘tõusma’
<i>buuša</i>	‘tõstma’
<i>buušiša</i>	‘millegi jaoks tõstma’
<i>cind</i>	‘tantsima’
<i>end</i>	‘liikuma’
<i>enša</i>	‘liigutama’
<i>fiitil</i>	‘millegi jaoks pime olema’
<i>kom</i>	‘kurt olema’
<i>komya</i>	‘kurdistama’
<i>leep</i>	‘pikk olema’
<i>lil</i>	‘nutma’
<i>lub</i>	‘kaduma’
<i>lufya</i>	‘kaotama’
<i>ondel</i>	‘millegi jaoks sale olema’
<i>onšeša</i>	‘millegi jaoks salendama’
<i>ponya</i>	‘kukutama’
<i>pol</i>	‘hästi olema’
<i>poša</i>	‘tervitama’
<i>tump</i>	‘rumal olema’
<i>tumfiša</i>	‘millegi jaoks rumalaks tegema’

A. Tõlgi eesti keelde

buukil
enšeša
fiiša
ond
tumfya

B. Tõlgi bemba keelde

salendama
kukkuma
pikendama
millegi jaoks tantsima panema
nutma ajama
millegi jaoks kaotama
millegi jaoks pikk olema

ÜLESANNE 3

Loodesemi keeled

(20 punkti, autor Axel Jagau)

Ammu hääbunud ugariti keel ja heebrea keel on lähedased sugulaskeeled. Nii lähedased, et nii mõnegi sõna kirja-pilt on mõlemas keeles sama. Tabelis on antud 20 ugariti ja heebrea sõna: Esimeses tulbas sõnade tähendus koos tänapäeva heebrea keele hääldusega, teises tulbas heebrea kirja-pilt (käekirjas) ning kolmandas tulbas ugariti keele kirja-pilt.

Leidke vastavused!

1)	'hing'	['nefeʃ]	a)	𐤍𐤏	A)	𐤍𐤏
2)	'hõbe, raha'	['kesef]	b)	𐤑	B)	𐤑
3)	'isand'	['baʔal]	c)	𐤁𐤏𐤀	C)	𐤁𐤏𐤀
4)	'jõgi'	[na'har]	d)	𐤍𐤁	D)	𐤍𐤁
5)	'katus'	[gag]	e)	𐤂𐤂	E)	𐤂𐤂
6)	'koer'	['kelev]	f)	𐤑𐤅	F)	𐤑𐤅
7)	'koos, -ga'	[ʔim]	g)	𐤍	G)	𐤍
8)	'kuningas'	['melex]	h)	𐤍𐤅𐤏	H)	𐤍𐤅𐤏
9)	'kõik'	[kol]	i)	𐤑𐤏	I)	𐤑𐤏
10)	'käsi'	[jad]	j)	𐤑𐤁𐤏	J)	𐤑𐤁𐤏
11)	'küsimä'	['jaʔal]	k)	𐤑𐤏𐤀	K)	𐤑𐤏𐤀
12)	'meri'	[jam]	l)	𐤑𐤏	L)	𐤑𐤏
13)	'läks'	[ha'lax]	m)	𐤁	M)	𐤁
14)	'nooruk'	['naʔar]	n)	𐤍𐤁𐤏	N)	𐤍𐤁𐤏
15)	'raamat'	['sefer]	o)	𐤑𐤏	O)	𐤑𐤏
16)	'süda'	[lev]	p)	𐤑𐤅	P)	𐤑𐤅
17)	'torn'	[mig'dal]	q)	𐤑𐤅𐤏	Q)	𐤑𐤅𐤏
18)	'veri'	[dam]	r)	𐤑𐤍	R)	𐤑𐤍
19)	'vihm'	['gefem]	s)	𐤑𐤅𐤍	S)	𐤑𐤅𐤍
20)	'viis'	[xa'meʃ]	t)	𐤑𐤅𐤏	T)	𐤑𐤅𐤏

ÜLESANNE 4

Printeri tuvastuskood

(20 punkti, autor Linda Freienthal)

2012. aastal teatas US valitsus, et järgnevad printeritootjad kasutavad kindlasti printeri tuvastuskoodi (ingl *Machine Identification Code*): Brother, Casio, Hewlett-Packard, Konica, Minolta, Ricoh, Sharp ja Xerox. Printeri tuvastuskood on inimsilmale nähtamatu kollaste täpikeste muster, mis on prinditud korduvalt üle paberi ja mille abil saab tuvastada paberi printimisaega ning printerit. Selle abil saab jälitada ja vahele võtta printjat. Näiteks tuvastas NSA, milline nende töötaja lekitas tundlikku infot ajakirjale The Intercept just ajakirja poolt üles skaneeritud dokumendi tuvastuskoodi kaudu. Paljude printeritootjate tuvastuskoodid on veel salastatud, kuid Xeroxi oma on suures osas avalikult lahendatud. Antud ülesanne ongi Xeroxi printeri tuvastuskoodi kohta.

A. Järgnevalt on toodud neli erinevat printeri tuvastuskoodi koos nende selgitustega. Uuri neid ja märgi üles tuvastuskoodi koostamisreeglid.

-
- A1** Prinditud kell 12.50 21. juunil 2005. Printeri seeria number on 552857 ja toote kood on 10821.
A2 Prinditud kell 13.51 28. augustil 2006. Printeri seeria number on 188860 ja toote kood on 5024.
A3 Kopeeritud kell 11.04 23. detsembril 2008. Printeri seeria number on 528848 ja toote kood on 12429.
A4 Kopeeritud kell 02.12 17. jaanuaril 2016. Printeri seeria number on 244160 ja toote kood on 9629.
-

A1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a	●		●	●	●		●	●	●		●				●
b	●									●					●
c		●								●	●		●		●
d		●				●				●	●	●	●	●	
e					●					●	●	●			●
f					●	●	●	●		●		●	●	●	●
g	●	●					●			●			●		
h	●					●		●		●	●		●	●	

A2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a		●	●	●				●	●		●		●	●	
b	●									●		●			
c	●	●								●	●				●
d	●	●				●				●	●	●	●	●	●
e					●	●	●			●	●	●		●	
f					●	●		●		●	●				
g		●						●		●			●		●
h	●	●			●					●					

A3	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a			●	●		●	●		●	●	●			●	
b	●											●			●
c											●		●		●
d	●					●					●	●	●	●	●
e	●				●		●	●				●		●	●
f	●	●				●	●						●	●	●
g					●	●									
h	●				●	●								●	

A4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a		●	●	●		●			●	●	●		●	●	●
b															●
c											●	●			●
d						●		●			●		●	●	
e		●									●	●	●	●	
f		●									●			●	
g					●										
h	●					●	●					●		●	

B. Milline muster oleks paberil, mis on prinditud 29. detsembril 2011, kell 17.24 ning printeri seeria number 485028 on ja toote kood on 9616?

B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a	■														
b															
c															
d															
e															
f															
g															
h															

C. Milline muster oleks paberil, mis on kopeeritud 29. oktoobril 2015, kell 17.35 ning printeri seeria number 216684 on ja toote kood on 12019?

C	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
a	■														
b															
c															
d															
e															
f															
g															
h															

D. Mis on suurim arv, mida üks tulp edastada saab?

ÜLESANNE 5

Šoti-gaeli keel

(20 punkti, autor Hant Mikit Kolk)

Šoti-gaeli keel on indoeuroopa keldi keelte goideli haru keel, mida räägib Šoti mägismaal umbes 57 000 inimest (2011).

Šoti-gaeli keelel on iseomane äratuntav kirjaviis, mis sarnaneb lähisugulase iiri keele omaga:

Sarnaselt vene keelele on gaeli keeles n-ö „pehmed kaashäälikud“. Kui kaashäälik on *e* või *i* kõrval, hääldub see „pehmelt“ (nagu järgneks /j/, või nagu *l* sõnas *pall*).

Ch hääldub nagu vene *x* või saksa *ch*; *th* hääldub nagu eesti *h*; *bh* nagu eesti *v*. *Fh* näitab kirjaõiget häälikumuutuste käigus kadunud *f*-i, kõnes see ei hääldu.

A. Antud on gaelikeelsed fraasid ja nende eesti tõlked suvalises järjekorras. Vii kokku õiged vasted:

1) 'kaks puud'	a) <i>naoi càirdean</i>
2) 'seitsekümmend neli puud'	b) <i>trì fichead uinneag 's a h-ochd</i>
3) 'kuusteist puud'	c) <i>seachd uinneagan</i>
4) 'neli sõpra'	d) <i>fichead taobh 's a deich</i>
5) 'üheksa sõpra'	e) <i>còig uinneagan deug</i>
6) 'viisteist akent'	f) <i>ceithir càirdean</i>
7) 'seitse akent'	g) <i>trì fichead craobh 's a ceithir deug</i>
8) 'kuuskümmend kaheksa akent'	h) <i>sia craobhan deug</i>
9) 'kolmkümmend külge'	i) <i>aon thaobh deug</i>
10) 'üksteist külge'	j) <i>dà chraoibh</i>

B. Tõlgi eesti keelde:

1. *Ceithir fichead taobh 's a deich*
2. *Fichead càraid 's a h-aon*
3. *Aon chraobh*
4. *Dà uinneig*

C. Tõlgi gaeli keelde:

1. Üks sõber
2. Viiskümmend kaheksa puud
3. Kümme akent
4. Kaks külge